

purpose of implementing the global strategy of healthy eating and physical activity.

Global strategy concerning nutrition, physical activity and health; national and regional leading principles as for physical activity, health-consciousness, levels of physical activity.

УДК 159.9:37.015.3

**ЛЕКЦІЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА НАВЧАННЯ:
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ
ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ»**

***О.М. Паньків, магістрантка
В.А. Кручек, кандидат педагогічних наук, доцент***

У статті розглянуто сутність лекції як провідної форми навчання та особливості проведення лекційних занять із дисципліни «Соціологія праці» на прикладі ВП «Бережанський агротехнічний інститут».

Лекція, лекційні заняття, види лекцій, лекція-бесіда, лекція пояснення, дидактичні цілі лекцій, форми організації процесу навчання.

Рушійною силою розвитку України є формування потужного освітнього потенціалу нації, досягнення найвищої якості підготовки фахівців у всіх галузях. Розв'язання цього завдання вимагає нової стратегії освіти, створення сучасних вищих навчальних закладів європейського рівня і зразка. Така стратегія має бути спрямована на моделювання і відтворення в дійсності не лише багатоманіття явищ і зв'язків матеріального й духовного життя українського суспільства, а й світових соціально-економічних процесів, тенденцій світового ринку. Вона також має забезпечити інтелектуальний і духовно-моральний розвиток особистості студента.

Відомо, що лекція за своєю дидактичною сутністю постає як організаційна форма навчання – специфічний спосіб взаємодії викладача і студента у процесі якого реалізуються зміст і різні методи викладання, а саме метод викладання навчального матеріалу в систематичній та послідовній формі, який є основним серед них.

На сьогодні проводяться різні експериментальні та теоретичні пошуки збільшення впливу лекції на активізацію самостійного оволодіння знаннями. І тому підвищились вимоги до заняття як основної форми виховання та навчання студентів. Методичні питання класифікації лекцій, етапів їх підготовки та проведення були висвітлені у дослідженнях ряду педагогів. Особливої уваги заслуговують наукові праці Нагаєва В.М. [6], А.В.Хуторського [11], А.М.Столяренка [10], В.М.Фокіна [12] та інші.

Розмаїття форм і методів організації навчального процесу, застосування інноваційних освітніх технологій у вищій школі, пошуки альтернативних шляхів передачі знань не змогли вплинути на фундаментальність лекційно-семінарської форми організації занять, що в абсолютній більшості вищих навчальних закладів залишається провідною [8, с. 212]. На сучасному етапі лекція виступає і як організаційна форма навчання - «специфічний спосіб взаємодії викладача і студентів у рамках якого реалізується різноманітний зміст і різні методи навчання», і як метод навчання - «монологічний виклад навчального матеріалу в систематичній і послідовній формі, сконцентрований в основному навколо фундаментальних проблем науки» [7, с. 140].

Існують різні види лекції: тематична, вступна, заключна, оглядова, консультативна, настановча, поточна, узагальнююча, міні-лекція, кіно(відео)лекція, інструктивна, лекція вступу, лекція конкретизація, лекція інтеграція – це лекції, що мають пасивну форму, тобто традиційну; а лекція-брифінг, лекція-бесіда, лекція-диспут, лекція-анкета, лекція-дуєт, «круглий стіл» – це лекції, що мають активну форму, тобто види спілкування лектора зі слухачами, які пов'язані з традиційною лекцією, але можуть бути розглянуті як самостійні, нові методичні типи лекцій.

Розглянемо методику проведення лекції-пояснення із використанням мультимедійних слайдів та лекції-бесіди з використанням опорного конспекта з дисципліни «Соціологія праці».

На лекції особливо важливо встановити психологічний контакт з аудиторією, привернути її увагу, діяти в унісон, що посилить вплив лектора. При підготовці до лекції викладачу необхідно, за попередньо складеною робочою програмою, визначити дидактичні цілі лекції, скласти план питань, підібрати літературу, систематизувати та узагальнити матеріал, скласти та оформити конспект лекції; підготувати наочні матеріали.

У методиці проведення лекційних занять із дисципліни «Соціологія праці», слід враховувати наступні аспекти:

- лекція повинна вести студента до поглибленої практики, самостійної роботи, експериментальних досліджень;
- під час проведення лекції потрібно наводити приклади для розуміння навчального матеріалу, а не заучування, чергувати мовлення та паузи, обирати оптимальний темп;
- доцільним є конспектування лекції, що сприяє тривалості збереження інформації;
- метою лекції є глибоке усвідомлення її змісту, стимулювання студентів до пошуку відповідей, формування власної позиції.

Для активізації пізнавальної діяльності студентів лекції з дисципліни «Соціологія праці» доречно супроводжувати показом слайдів, цитуванням думок авторитетних особистостей, постановкою проблемних питань.

Робота викладача, спрямована на досягнення студентами розуміння, вимагає значних затрат лекційного часу, необхідного для викладення всього матеріалу програми. В різних групах можна варіювати затрачений час в залежності від швидкості переробки інформації студентами. Керувати процесом засвоєння – означає своєчасно виявляти ускладнення в роботі студента і допомагати їх усувати [2, с. 42].

Для підвищення пізнавальної активності студентів під час лекції із дисципліни «Соціологія праці» необхідно передбачити: розв'язання студентами проблемних ситуацій; використання візуалізації, методу дискусії, елементів бесіди, демонстрацію мультимедійних слайдів.

Мультимедійні технології у навчанні дають можливість створення комфортних умов для сприймання навчального матеріалу, значно підвищують рівень зацікавленості, підготовки студентів, створюють атмосферу захоплення та творчості, зменшують втомлюваність. Слайд-лекція для студента є способом сприйняття інформації, що поєднує читання, слухання і театральне дійство.

Важлива проблема, яку необхідно вирішити з першої зустрічі – це визначення тональності взаємовідносин, позиції викладача у спілкуванні з студентами. Часто молодий викладач, переймається проблемою завоювання авторитету, намагається йти шляхом збільшення вимог, дистанції між собою і студентами. Студент, який відчуває тиск, займає пасивно-захисну позицію. Така установка негативно впливає на формування особистості молодого фахівця. Для того, щоб змінити таку установку, лектору необхідно змінити ставлення до студентів. Можна виділити три етапи формування нової установки на співпрацю. На першому етапі лектор може повідомити їм про особливості проведення лекції. Успіх першого етапу полягає у тому, що у студента виникає бажання спілкуватися з викладачем як з людиною і професіоналом. В основі другого етапу лежать відносини співробітництва, що передбачають, що всі проблеми вирішуються викладачами і студентами спільно. На третьому етапі дії студентів ще невпевнені, вони не почувають себе розкуто, допускають помилки. Важливо не оцінювати їх дії, а зосереджуватись на можливостях. До висловлювань студента рекомендується ставитись як до думки партнера [3, с. 57].

Варто наголосити на важливості опанування мистецтва привернення і підтримки уваги присутніх, уміння перетворювати слухачів в аудиторію, що чує. Не слід, наприклад, починати лекцію “з ходу”, краще зачекати кілька секунд, скажімо, перебираючи тези, а потім оглянути всіх присутніх, ніби збираючи їх в одне ціле. Це дає можливість слухачам придивитися до лектора, психологічно налаштуватись на нього. Попереднє повідомлення основних питань теми привертає та утримує увагу слухачів протягом всієї лекції. Таким чином програмується свідомість слухачів, формується їх інтерес і очікування відповідей на поставлені питання. Починати лекцію необхідно неспішаючи, впевнено і переконливо, без сумнівів у словах, але й без напищеності. Промова має починатись з суті справи і бути проникнута свідомістю серйозності того, про що говориться.

Успіх лекції залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів, від таких, наприклад, як вміння себе правильно і з гідністю тримати, переборюючи скутість. Викликають прихильність привітний серйозний вираз обличчя, доречний виразний жест, простий і охайний одяг без відволікаючих деталей, жива міміка, відштовхує та дратує неприродність міміки, усмішки [3, с.92]. Але найбільше допомагає успіху проста, зрозуміла і виразна, не перевантажена цитатами і цифрами, термінами лекторська мо-

ва. Вдала лекція передбачає індивідуалізовану мову, вільну від шаблонів і граматичної сухості, гарно інтоновану, в якій “чується музика”. Йдеться не про одноманітну за звучанням, не про абстраговану мову, а образну, насичену яскравими прикладами, порівняннями, повчальними посиленнями, юмористичними моментами, переконливими коментарями до ілюстрованого матеріалу, власними роздумами.

Лектор повинен проводити лекційний процес таким чином, щоб не лише для себе, а й для слухачів перетворити його в своєрідну інтелектуальну діяльність [4, с.13]. Лекції не слід читати з аркушу, за винятком випадків, коли необхідно користуватись статистичними даними та іншими допоміжними матеріалами у вигляді цитат, бібліографічних рекомендацій тощо. Конспект створює бар'єр між лектором і слухачами, а через цю стіну їм пробитись буває дуже складно [7, с. 161]. Завдяки лекторському красномовству в доказах, почуттю і знанням, розуму і дотепності у слухачів прокидається і весь час підтримується увага. В результаті всього досягається повний контакт, злиття аудиторії з лектором, атмосфера загальної зацікавленості. Не випускаючи з уваги всю аудиторію, корисно знайти двох-трьох найбільш старанних і доброзичливих слухачів і час від часу звертатись безпосередньо до них. Це надає лекції задушевність тону, яка робить її по-справжньому переконливою і яскравою.

В кінці лекції необхідно пов'язати закінчення з початком, щоб підкреслити повноту викладу змісту теми. Важливою складовою частиною всього лекційного процесу являються відповіді на запитання. Саме питання є показником того, наскільки лекція захопила студентів. Чіткі і короткі відповіді на них мають велику смислову цінність. Вони не лише доводять і уточнюють матеріал лекції, але мають також самостійне значення. Не скута теоретичною схемою бесіда дає лектору можливість значно розширити тематичні межі лекції.

Досить обґрунтованою є порада досвідчених лекторів про необхідність вивчення напам'ять початку і кінця лекції, щоб мати можливість впоратись з хвилюванням, зняти надмірне психологічне напруження, котре може бути згубним. Лише внутрішня розкутість і “роздуми вголос” робить лекцію по-справжньому творчою, живою і яскравою [4, с. 13].

Основними вимогами до лекції є: - високий науковий рівень викладеної інформації, яка має, як правило, світоглядне значення; - значний обсяг систематизованої й методично опрацьованої сучасної наукової інформації; - доказовість і аргументованість висловлюваних суджень; - достатня кількість переконливих фактів, прикладів, текстів і документів; - ясність викладення думок та активізація мислення слухачів, формулювання питань для самостійної роботи з обговорюваних проблем; - аналіз різних поглядів у розв'язанні поставлених проблем; - виведення головних думок і положень, формулювання висновків; - роз'яснення нових термінів, назв; - надання студентам можливості слухати, осмислювати й коротко записувати інформацію; - встановлення контакту з аудиторією; використання дидактичних матеріалів і технічних засобів; - застосування основних матеріалів - тексту, конспекту, блок-схем, креслень, таблиць, графіків.

Отже, лекція є провідною формою навчання у вищій школі, в ній наука оживає і доноситься слухачам в емоційному, доступному, цікавому і зрозумілому вигляді. Лектор повинен постійно працювати над вдосконаленням методики їх проведення, вивчати передовий досвід та впроваджувати його, творчо використовувати у своїй практичній діяльності.

Список літератури

1. Закон України "Про вищу освіту". Науково-практичний коментар. За загальною редакцією Кременя В.Г. - К., 2002.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – К.: «Центр учбової літератури», 2006. – 384 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003.
4. Леонтьев А.А. Лекция как общение. - М., 1974.
5. Лукашевич М.П. Соціологія праці. Підручник. – К: Либідь – 2004. – 440 с.
6. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007.
7. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи Навч. посіб. – К.: «Центр учбової літератури», 2009. – 472 с.
8. Педагогіка вищої школи Навчальний посібник / Кузьмінський А.І. - К.: Знання, 2005.- 486 с.
9. Соціологія праці: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни/ укладач Шевчишин М. М. – Бережани.: БАТІ, 2004.
10. Столяренко А.М. Юридическая педагогика. Курс лекций. - М., 2000.
11. Хуторской А.В. Современная дидактика. - СПб, 2001.
12. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество. - М., 2002.

В статье рассмотрена сущность лекции как ведущей формы обучения и особенности проведения лекционных занятий по дисциплине «Социология труда» на примере ОП «Бережанский агротехнический институт».

Лекция, лекционные занятия, виды лекций, лекция-беседа, лекция объяснения, дидактические цели лекций, формы организации процесса обучения.

In the article essence of lecture is considered as a leading form of studies, specific sposoba co-operation of teacher and student, which maintenance and different methods of teaching will be realized in the process of. An author is indicate the basic types of lectures, which belong to the active and passive forms its leadthroughs, marked feature preparations and leadthroughs of lecture-explanation with the use of multimedia sliding seats and lecture-conversation with the use of supporting compendium from discipline «Sociology of labour» on the example of «Berezhanskiy agrotechnical institute». The article contains recommendations in relation to activation of cognitive activity of students during lecture employments, it is marked importance of support of permanent contact of lecturer with an audience and methods of bringing in and support of attention of listeners, in

particular at application of multimedia technologies, the basic requirements are also transferred to the lectures.

Lecture, lecture employments, types of lectures, lecture-conversation, lecture of explanation, didactic aims of lectures, forms of organization of teaching process.

УДК 378

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ». РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ БАКАЛАВРІВ ПРАВА

В. А. Пермінова, аспірант

В статті досліджується поняття «педагогічні умови». На основі порівняльного аналізу декількох аспектів поняття «умови», визначені основні особливості поняття «педагогічних умов». Педагогічні умови аналізуються в статті як компонент педагогічної системи, вони відображають можливості успішного становлення особистості. Розглянуті різні групи умов, що забезпечують ефективне функціонування педагогічної системи. Досліджено проблему формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів права, її актуальність, авторами визначена сутність поняття творчі здібності, основні компоненти у структурі творчих здібностей, принципи та педагогічні умови їх формування.

Умови, педагогічні умови, організаційно-педагогічні умови, психолого-педагогічні умови, дидактичні умови, підготовка бакалаврів права, творчі здібності.

Актуальність дослідження. Реформування системи вищої освіти в Україні вимагає перебудови вітчизняної системи професійної підготовки фахівців, а зокрема, бакалаврів немовних спеціальностей вищих закладів освіти. Проблема підвищення якості вищої освіти завжди перебуває в полі зору педагогічної теорії та практики освіти. В «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті», в Законах України «Про освіту», про «Вищу освіту», в міжнародних документах, а саме в «Болонській декларації» важлива роль приділяється забезпеченню високої ролі професійної освіти та конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Болонська декларація, наряду із цільовими та змістовними настановами передбачає здійснення поєднання вже існуючих систем вищої освіти у відповідності до економічних і політичних реалій європейського континенту. Сьогодні бакалаврів в Україні готують майже у п'ятистах вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації за 140 напрямками.